

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»

МАУП

Кафедра Психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Харківського
Інституту МАУП

30 Серпня 2024 р.

Схвалено на засіданні кафедри
протокол № 1 від 28.08.2024р.

Завідувач кафедри

Лантух І.В.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вікова психологія

спеціальності: 053 Психологія

освітнього рівня Бакалавр

освітньої програми: Психологія

Спеціалізації: Практична психологія

Харків. МАУПІ 2024

Розробник (-и) силябусу навчальної дисципліни:

Литвинова Інна Леонідівна, Phd, доцент кафедри психології

Литвинова

Викладач: Ткачук Тетяна Леонідівна, к.псих.н., доцент кафедри психології

Ткачук

Силябус розглянуто на засіданні кафедри

Протокол від 28.08.2024р. № 1

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Вікова психологія
Шифр(и) та назва(ви) спеціальності(стей)	053 Психологія
Рівень вищої освіти	(перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредити/120 годин. Лекції 28 Практичні 22 Самостійна робота 70
Терміни вивчення дисципліни	5 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	іспит
Сторінка дисципліни на сайті	

П.І.Б. викладача	Ткачук Т.Л.
Науковий ступінь	К.псих.н.
Вчене звання	Доцент кафедри психології
Посада	Доцент кафедри психології
Дисципліни, які викладає НПП	ОК 17Вікова психологія ОК 18Психологія особистості ОК31 Геронтопсихологія ОК38Педагогічна психологія
Напрями наукових досліджень	-Профілактика психічного здоров'я особистості в умовах пандемії коронавірусу» -Програма профілактики психічного здоров'я особистості»
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	
Додаткові ресурси (забажанням викладача, за наявності)	_____
Контактна інформація викладача:	
Е-mail	-----
контактний телефон	-----
телефон кафедри (за наявності)	380992262408
Портфоліо викладача на сайті	https://kh.maur.com.ua/кафедра-психології/

1. Коротка анотація до дисципліни. «Вікова психологія» є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема: опанування системою знань про закономірності психічного розвитку та становлення особистості на різних етапах її життя..

Мета: вивчення дисципліни полягає у формуванні у студентів ґрунтовних знань про зміст і закономірності психічного розвитку індивіда протягом онтогенезу, а також навичок емпіричного дослідження особливостей вікового розвитку психіки людини, вміння враховувати їх при організації навчально-виховної роботи в школі, психодіагностики та корекції відхилень від вікових нормативів.

Завдання:

Вивчити:

- основні закономірності психічного розвитку індивіда на різних етапах,
- принципи і методи побудови досліджень у віковій психології,
- критерії періодизації психічного розвитку,
- особливості формування пізнавальних, емоційно-вольових процесів та особистості протягом онтогенезу;

Навчитися:

- пояснювати психічний розвиток людини з позицій різних концепцій,
- ставити перед собою науково-пізнавальні завдання та розв'язувати їх, враховуючи якісні характеристики психічного розвитку людини,
- обґрунтовувати використання тих чи інших психодіагностичних, розвивальних та корекційних заходів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей людини.

Формат курсу: очний (*online*)

4. Програмні результати навчання (інтегральні, фахові компетентності)

Табл.1

Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері вікової психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Підсумкове (іспит у формі оцінювання теоретичних знань за допомогою усної відповіді)
Здатність застосовувати психологічний дослідницький інструментарій у процесі	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне (семінар-круглий стіл), рубіжне (оцінювання індивідуальних завдань-кейсів у формі презентації)
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Рубіжне (оцінювання індивідуальних завдань-кейсів у формі презентації), підсумкове (у формі оцінювання тексту наукового проєкту і усного виступу-презентації)
Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом вікової психології, до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психологічних ідей.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне (семінар з індивідуальною роботою), рубіжне (семінар у формі дебатів)

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу людини і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне (семінар з індивідуальною роботою), рубіжне (семінар у формі доповіді)
Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне (семінар з індивідуальною роботою), рубіжне (семінар у формі доповіді)

5. Тривалість курсу: 120 год., 4 кр. ЄKTS, 50 – аудиторні, 70 – самостійні, 2 іспит

6. Статус дисципліни: обов'язкова.

7. Пререквізити: Курс «Вікова психологія» безпосередньо пов'язаний з дисциплінами: «Загальна психологія», «Історія психології», «Геронтопсихологія», «Соціальна психологія», «Психологія особистості» та ін.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання – мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення аудиторних занять, доступ студентів до Інтернету.

9. Політика курсу:

Передбачає роботу в команді.

- Виконання завдань у встановлений термін.

-Відпрацювання пропущених занять можливе під час самостійної підготовки та консультацій викладача.

- Дотримання академічної доброчесності (Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта - відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату).

- Презентації та доповіді мають бути авторськими і оригінальними.

-Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Зміст дисципліни: Курс складається з двох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської/практичної частин

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи дослідження вікових особливостей психіки

Змістовий модуль 2. Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах

11. Форми і методи навчання.

Основними видами навчальних аудиторних занять є лекції, семінарські заняття, консультації.

При викладанні *лекційного матеріалу* передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції-дискусії, лекції-аналіз конкретної ситуації.

Лекція-дискусія (бінарні) - метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок, спосіб організації спільної діяльності з метою інтенсифікації процесу ухвалення рішення в групі.

Лекція-аналіз конкретної ситуації нагадує лекцію-дискусію: на обговорення викладач виносить не питання, а конкретну ситуацію (т. зв. мікроситуації, які демонструються аудиторії усно або у вигляді відео-запису тощо). Викладач активізує діалог за допомогою спеціально спрямованих запитань, підказок, зіставленням різних поглядів, а іноді й їх зіткненням.

Лекція-конференція - проводиться як науково-практичне заняття заздалагеть поставленою проблемою і системою доповідей тривалістю 5-10 хвилин. Викладач підводить підсумки самостійної роботи і виступів студентів, за їх допомогою формулює основні висновки.

Семінарські/практичні заняття присвячуються виконанню кейсів, розгляду конкретних ситуацій, презентації тем, тестування.

Ви працюєте з інформацією вдома, зокрема з використанням мережі Інтернет (див. *рекомендовану літературу*), під час занять виконуєте усні та письмові завдання, виступаєте з доповідями і презентаціями, підготовленими як групою так і індивідуально, моделюєте поведінку у конкретних професійних ситуаціях. Програмою курсу передбачено такі проекти:

- виступ за темою індивідуального завдання-кейса у формі презентації
- виступ-інформування за темами семінарських занять;
- семінар з індивідуальною та груповою роботою;
- семінар у формі дебатів.

12. Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<https://drive.google.com/file/d/1ENRncPY-dU2qLke7awVKn1OdfG88Hg8D/view>).

Система оцінювання навчальних досягнень

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій					
Відвідування семінарсько-практ. занять					
Робота на семінарсько-практичному занятті					
Виконання завдань для самостійної роботи					
Виконання модульної роботи					
Виконання ІНДЗ					
Разом					
Максимальна кількість балів:					
Студент набрав РПД Х балів; Розрахунок: $X:1,92 =$ загальна кількість балів ЕКТС студента.					

13. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота включає дослідження електронних джерел, пошук друкованих публікацій (наукові праці, статті у періодичних виданнях, документи, офіційні звіти, статистичні матеріали, законодавчі та інші нормативно-правові акти за дисципліною).

Критерії оцінювання:

а. змістовність – 2 бали

б. відповідність темі та вимогам оформлення – 1 бали.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10 балів.

14. Форми проведення поточного, рубіжного (модульного) контролю та критерії оцінювання.

Поточний контроль відбувається впродовж вивчення дисципліни на семінарських заняттях у формі: семінарів-тренінгів та семінарів з індивідуальною роботою. Під час поточного контролю оцінюються такі компоненти:

а. Повнота теоретичної відповіді – 3 бали;

б. аналіз різних точок зору, джерел літератури, підходів до вивчення проблеми (питання) – 5 балів;

с. вільне володіння інформацією, відповіді на додаткові запитання – 2 бали.

Максимальна кількість балів - 10 балів.

Рубіжний (модульний) контроль відбувається **в кінці вивчення блоків змістових модулів** і здійснюється у вигляді розв'язання задач, виконання логічних завдань та тематичного тесту. Під час рубіжного (модульного) контролю оцінюються такі компоненти:

d. теоретичний матеріал – 5 балів

e. повнота розкриття теми, навички розв'язування логічних задач – 5 балів

Максимальна кількість балів - 10 балів.

15. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Іспит. Студент готує усну мультимедійну або реферативну презентацію.

Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю

1. Предмет та задачі вікової психології.
2. Історія виникнення і розвитку вікової психології.
3. Методи вікової психології.
4. Поняття “віку” у психології.
5. Теорія Л. С. Виготського щодо розвитку вищих психічних функцій.
6. Зміст та співвідношення понять “розвиток” і “формування” в психології.
7. Русійні сили психічного розвитку.
8. Основні фактори, що детермінують психічний розвиток.
9. Взаємодія навчання, виховання та розвитку.
10. Найважливіші закономірності розвитку психіки.
11. Вікова періодизація психічного розвитку. Критерії визначення вікових періодів.
12. Основні механізми зміни вікових періодів розвитку. Сензитивність.
13. Соціальна ситуація розвитку дитини.
14. Характерні психологічні особливості розвитку дитини впродовж першого року життя.
15. Основні психологічні новоутворення раннього дитинства.
16. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку дитини в період раннього дитинства та в дошкільний період.
17. Психологічні особливості особистості дошкільника.
18. Гра як провідна діяльність дошкільника.
19. Сутність психологічної готовності дітей до шкільного навчання та її шляхи її формування.
20. Психологічні особливості дітей 6-річного віку.
21. Характерні особливості соціальної ситуації розвитку молодших школярів.
22. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку молодших школярів.
23. Основні фактори, що визначають психічний розвиток та формування особливості молодшого школяра.
24. Найважливіші психологічні новоутворення молодшого шкільного віку.
25. Структура учбової діяльності молодшого школяра та шляхи її формування.
26. Місце та значення учбової і трудової діяльності в психічному розвитку молодшого школяра.
27. Динаміка психічного розвитку молодшого школяра. Розвиток пізнавальних процесів. Розвиток емоційно-вольової сфери.

28. Особливості взаємин молодшого школяра з дорослими (батьками, вчителями) та однолітками.
  29. Предмет та задачі вікової психології.
  30. Історія виникнення і розвитку вікової психології.
  31. Методи вікової психології.
  32. Поняття “віку” у психології.
  33. Теорія Л. С. Виготського щодо розвитку вищих психічних функцій.
  34. Зміст та співвідношення понять “розвиток” і “формування” в психології.
  35. Рушійні сили психічного розвитку.
  36. Основні фактори, що детермінують психічний розвиток.
  37. Взаємодія навчання, виховання та розвитку.
  38. Найважливіші закономірності розвитку психіки.
  39. Вікова періодизація психічного розвитку. Критерії визначення вікових періодів.
  40. Основні механізми зміни вікових періодів розвитку. Сензитивність.
  41. Соціальна ситуація розвитку дитини.
  42. Характерні психологічні особливості розвитку дитини впродовж першого року життя.
  43. Основні психологічні новоутворення раннього дитинства.
  44. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку дитини в період раннього дитинства та в дошкільний період.
  45. Психологічні особливості особистості дошкільника.
  46. Гра як провідна діяльність дошкільника.
  47. Сутність психологічної готовності дітей до шкільного навчання та її шляхи її формування.
  48. Психологічні особливості дітей 6-річного віку.
  49. Характерні особливості соціальної ситуації розвитку молодших школярів.
  50. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку молодших школярів.
  51. Основні фактори, що визначають психічний розвиток та формування особливості молодшого школяра.
  52. Найважливіші психологічні новоутворення молодшого шкільного віку.
  53. Структура учбової діяльності молодшого школяра та шляхи її формування.
  54. Місце та значення учбової і трудової діяльності в психічному розвитку молодшого школяра.
  55. Динаміка психічного розвитку молодшого школяра. Розвиток пізнавальних процесів. Розвиток емоційно-вольової сфери.
  56. Особливості взаємин молодшого школяра з дорослими (батьками, вчителями) та однолітками.
  57. Характерні особливості соціальної ситуації розвитку підлітків.
  58. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку підлітків.
  59. Біологічний фактор у розвитку підлітків (статеве дозрівання, акселерація).
  60. Основні психологічні новоутворення підліткового віку.
  61. Почуття дорослості, його становлення та особливості вираження у підлітків.
  62. Розвиток пізнавальних процесів та перебудова учбової діяльності у підлітковому віці.
  63. Особливості розвитку самосвідомості в підлітковому віці.
  64. Особливості і значення спілкування під час громадсько-корисної діяльності.
  65. Перебудова взаємин підлітка з дорослими та однолітками.
  66. Особливості анатомо-фізіологічного розвитку на етапі ранньої юності.
  67. Соціально-психологічні умови формування особистості старшокласників.
  68. Основні психологічні новоутворення ранньої юності.
  69. Психосексуальний розвиток особистості в період ранньої юності.
  70. Специфіка пізнавальних процесів у старшокласників.
  71. Особливості формування емоційно-вольової сфери в період ранньої юності.
  72. Особливості самосвідомості юнаків та дівчат.
  73. Перебудова взаємин з однолітками та дорослими на етапі ранньої юності .
- Психологічні особливості вибору професії та готовність юнаків і дівчат до професійного самовизначення

16. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Рекомендовані джерела (література):

Основна (базова):

Базова

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 6-те вид. /О.В. Скрипченко та ін. Київ: Каравела, – 2019. – 400 с.
2. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 6-те вид. /О.В. Скрипченко та ін. Київ: Каравела, – 2019. – 400 с.
4. Заброцький М.М. Вікова психологія: Курс лекцій – К., 1998
5. Савчин М.В., Василенко Л.Н. Вікова психологія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2006.
6. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
7. Токарева Н.М. Основи вікової психології : навчально-методичний посібник / Н. М. Токарева, А. В. Шамне – Кривий Ріг, 2013 – 283 с.

Додаткова

1. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2019. 172 с.
2. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
3. Савчин М. В., Василенко Л. А. Вікова психологія: навч. посібник, 5-ге видання, перероблене, доповнене. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 376 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
5. Сергеєнкова О.П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 376 с.

6. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум упорядники Браницька Т.Р., Матохнюк Л.О., Шпортун О.М. – Вінниця: Вид-во КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», 2022 – 131 с.
7. Чикун Л. М. Психологічне забезпечення впровадження відновних практик у закладі освіти: збірник матеріалів. Піщане, 2022. 85 с.
8. Давидова О. В. Майндфулнес – технології регуляції стресостійкості в роботі практичного психолога з учнями юнацького віку. Кременчук. 2022. 56 с.
9. Пітерсон Таня 101 спосіб впоратися з тривогою, страхом і панічними атаками / пер. з англ. Анастасія Дудченко. — К. : Наш Формат, 2021. — 240 с.
10. Психологічний супровід формування демократичних засад та профілактики і розв'язання конфліктів у закладі освіти / авт. кол.: В. М. Горленко, І. В. Марухина, В. Г. Панок, В. В. Предко, В. В. Рибалка, Д. Д. Романовська, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : Ніка-Центр, 2021. – 168 с.